

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Рег. № 07-00-2.....

София, ...20.03-2019...

ДО

Г-ЖА МАЯ МАНОЛОВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

На Ваш. № 0407-01/08.02.2019 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО МАНОЛОВА,

По повод направени препоръки в Доклад на Националния превантивен механизъм от извършени проверки в затворите гр. Стара Загора, гр. Сливен, гр. Бургас, общежитията и арестите към тях, Ви уведомявам следното:

На началника на затвора гр. Бургас е разпоредено стриктно да се спазват изискванията на чл. 71а от ППЗИНЗС в ЗООТ „Дебелт“. Възможно е в някои случаи лишени от свобода от открит тип да се придвижват с придружител, тъй като на едно място се намират общежитие от открит и закрит тип. По този начин се вземат превантивни мерки за недопускане на нарушения.

Взети са мерки на видно място в затворите и арестите да се поставят табели за броя на лицата настанени в спалните помещения, което да е съобразено с изискуемия капацитет от 4 кв.метра.

В края на 2019 г. от страна на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ ще бъде изготвено обосновано искане пред Министерство на финансите за повишаване на капиталовите средства за 2020 г., с цел извършване на ремонт в общежитието от открит тип „Сливен“ към затвора гр. Сливен.

В затвора гр. Бургас с прилежащите затворнически общежития са извършени 68 обработки при 36 планирани за срока на договора с фирмата за дератизация, или 32 извънредни обработки с цел намаляване на популацията на инсектициди /бълхи, хлебарки и дървеници/. Последната обработка е извършена на 17.09.2018 г. Обработките са извършени по предварително изготвен график. Извънредните обработки са извършвани съгласно предписанията, като са представяни заявки до ГДИН.

През 2017 г. и 2018 г. са извършени допълнителни обработки, които не са обект на договора за обработка на постелъчния инвентар. В затвора гр. Бургас е възстановен изпарителя, за 3О „Дебелт“ е закупен парогенератор за изграждане на изпарител, който предстои да бъде монтиран. Посочените мерки ще осигурят ефективна своевременна борба с инсектицидите и съответно намаляване на разходите в тази връзка.

Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е сключила нов договор № 11179/13.11.2018 г. с фирма „Д.Д.Д. – 1“ ООД гр. София за извършване на дезинфекция, дезинсекция и дератизация на всички териториални служби.

Съгласно разпоредбите на чл. 152, ал. 2, т. 3 ЗИНЗС, образованието, обучението и квалификацията на лишените от свобода са посочени като част от реализираната социална дейност и възпитателна работа. С чл. 162, ал. 1 ЗИНЗС изрично е посочено, че лишените от свобода до 16-годишна възраст подлежат на задължително обучение в училищата към местата за лишаване от свобода. С ал. 2 на същия член е изложено, че лишените от свобода, навършили 16-годишна възраст, се обучават в училищата по ал. 1 по тяхно желание. Както за навършилите 16-годишна възраст осъдени лица, така и за ненавършилите такива са изложени образователните, обучителните и квалификационните дейности в местата за лишаване от свобода и формите, в които се осъществяват (чл. 162, ал. 3 и ал. 4 ЗИНЗС).

Включването на настанените в затворите лица в учебната дейност е съществен аспект от процеса на ресоциализация, като в тази връзка във всички затвори са създадени училища – до 12 клас или филиали към тях – до 4 клас. Предвид това с разпоредбите на чл. 133, ал. 3 ППЗИНЗС е указно, че лишените от свобода се включват в организирани образователни и

квалификационни дейности в съответното място за лишаване от свобода, където са настанени, като изключение правят случаите, когато учебното заведение не предлага съответната образователна степен или професионална квалификация. По този начин се гарантира правото на образование на настанените лица и се цели намаляване на преводите им от един затвор в друг (разходи, сигурност и др.).

В местата за лишаване от свобода се провеждат и курсове за професионална квалификация, съгласно разпоредбите на чл. 139 ППЗИНЗС, които са с практическа насоченост и са ориентирани към успешното вграждане на лицата в социума след освобождаването им. Сред провежданите са: „Мазилки и шпакловки“, „Основни и довършителни работи“, „Електротехник“, „Заваряване“, „Фризьор“, „Строител“, „Бояджийски работи“, „Готвач“ и др. В тази връзка, когато е необходимо да се подготвят работници специалисти и за целите на подготовката за живот на свобода, се разрешава провеждането на курсове за професионална квалификация с участието на лишени от свобода от всички затвори, в такъв с подходяща за обучението материална база (чл. 139, ал. 3 ППЗИНЗС). В случая не се поставят ограничения за лицата, които ще бъдат включени в съответните курсове, относно етапа на изтърпяване на наказанието – в основния или в края на изтърпяване на наказанието. За целите на ресоциализацията се организират курсове за професионална квалификация и за непълнолетните осъдени лица.

Относно лицата, настанени в затворническо заведение от открит тип, няма законова пречка същите да бъдат включени в организирани в съответния затвор курсове за професионална квалификация, като се провеждат за периода на реализирането. С оглед ресоциализацията им и правилното им социално включване след освобождаването им законодателят е дал правната възможност да се обучават освен в училищата към местата за лишаване от свобода и в училища по местонахождение на общежитието, включително да бъдат включвани в курсове за придобиване на специалност или за повишаване на квалификацията заедно със свободните граждани (чл. 72, ал. 3, т. 3 ЗИНЗС).

По отношение на придобиването на висше образование през периода, в който лицето изтърпява наказание лишаване от свобода, съгласно Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража не се поставят конкретни ограничения, до колкото те не са обвързани с правния статус на осъденото лице. ГДИН, чрез териториалните си поделения, е задължена стриктно да изпълнява определения режим на изтърпяване на наказанието на лицето. При изявено желание за повишаване на образователната степен, осъденият самостоятелно следва да организира и уточни формата на обучение

и планираните дейности, които да не противоречат на определения му режим на изтърпяване на наказанието. Повишаването на образователната степен от осъдените лица е пряко свързано с намаляването на риска от рецидив, предвид това ГДИН изцяло подкрепя подобни инициативи и съдейства на лицата.

Във връзка с изложените констатации, касаещи Правилата за условията и реда за образование, обучение и квалификация на лишените от свобода, обвиняемите и подсъдимите, настанени в места за лишаване от свобода (Правила), т. 21 „При допуснати три и повече неизвинени отсъствия и/или нарушение на дисциплината не се зачитат работни дни за седмицата, в която са допуснати отсъствията или е извършено нарушението.“ е съобразена и идентична на разпоредбите на чл. 134, ал. 3 ППЗИНЗС. Основната цел на Правилата е осигуряването на достъп до образование, обучение и квалификация на обвиняемите, подсъдимите и лишените от свобода лица и отчитане на участието им при определяне степента на поправяне и превъзпитание. Съгласно т. 4 от Правилата, „Лишените от свобода до 16-годишна възраст подлежат на задължително обучение в училищата към местата за лишаване от свобода.“, което е съобразено с действащото законодателство. Предвид това отказ и отстраняване от учебна дейност е допустимо единствено за настанени в местата за лишаване от свобода лица, навършили 16-годишна възраст. До момента няма констатирани случаи на нарушения на необхванати в учебна дейност лица ненавършили 16-годишна възраст.

Правилата определят сътрудничеството между училищата и местата за лишаване от свобода и обмена на информация за лицата включени в образователна дейност, квалификационни курсове и др. В тази връзка са определени и приложимите санкции, характерни за двете институции. Съгласно разпоредбите на чл. 199 от Закона за предучилищното и училищното образование, за неизпълнение на задълженията, определени в този закон, в нормативните актове по неговото прилагане и в правилника за дейността на училището, след изчерпване на останалите механизми за въздействие върху вътрешната мотивация и за преодоляване на проблемното поведение на учениците може да се налагат следните санкции: 1. забележка; 2. преместване в друга паралелка в същото училище; 3. предупреждение за преместване в друго училище; 4. преместване в друго училище; 5. преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение. Приложими за местата за лишаване от свобода са забележка и преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение, ако училището предлага такава. Освен тях в настоящите Правила са изброени като санкции и:

- извършване на дейности в полза на училището в свободното от учебни часове време – въпреки отмяната ѝ със Закона за народната просвета и Правилника за прилагането му, същата е обвързана с поправянето и превъзпитанието на настанените в местата за лишаване от свобода лица, което е и една от целите на наказанието.

Следващата определена санкция също не е част от сочените нормативни документи на Министерство на образованието и науката, но е насочена към осъществяването на контрол върху поведението на осъдените лица, ограничаване на възможността за извършване на други престъпления и причиняване на вреди, както и запазване на физическото и психическото здраве на осъдените и зачитане на правата и достойнството им, включително на учители и служители:

- отстраняване от учебната дейност на навършилите 16-годишна възраст – при системно нарушаване на училищната дисциплина и установените правила и норми в местата за лишаване от свобода, при възникване на психологическа несъвместимост, конфликти с учители или осъдени, обвиняеми и подсъдими или при наличието на други важни съображения, свързани с ресоциализацията, безопасността и сигурността в местата за лишаване от свобода, които обуславят невъзможността за продължаване на образованието. Тази санкция е насочена към изпълнение на наказанието и постигането на неговите цели, както и към т. 35 от Правилата, а именно лишените от свобода са задължени:

- да спазват установените за тях правила и норми на поведение;
- да не допускат безпричинни отсъствия от учебните занятия;
- да уважават и да не накърняват честта и достойнството на другите, както и да не прилагат физическо и психическо насилие;
- да не пречат на учителя при и по повод изпълнение на служебните му задължения, както и на съучениците си по време на учебните часове;
- да опазват материално-техническата база и чистотата на територията на училището.

Съгласно т. 45 и т. 47 от Правилата, при отстраняване от учебна дейност на лишен от свобода, обвиняем или подсъдим, настанен в места за лишаване от свобода поради здравословни причини, системни нарушения на реда и дисциплината и други, компетентния орган е директорът на училището, който писмено уведомява сектор СДВР към съответния затвор. Училището гласува на заседание на Педагогическият съвет отказа или

отстраняването на лицето и предоставя на сектор СДВР копие от Протокола от проведеното заседание.

За гарантиране правото на образование на настанените в местата за лишаване от свобода лица, съгласно т. 50 от Правилата, отстраненото или отказало се от образование лице може да заяви желанието си за включване в учебна дейност съгласно посочените условия и ред. За уважаването му се вземат предвид причините за предходния отказ или отстраняване, поведението и мотивацията му, както и всички факти и обстоятелства, касаещи вземането на решение, включително наличието на системно нарушаване на училищната дисциплина и установените правила и норми в местата за лишаване от свобода, възникването на психологическа несъвместимост, конфликти с учители/служители или осъдени, обвиняеми и подсъдими, или наличието на други важни съображения, свързани с ресоциализацията, безопасността и сигурността в местата за лишаване от свобода.

Съгласно т. 51 от настоящите Правила, единствено на лишените от свобода, обвиняемите и подсъдимите, настанени в места за лишаване от свобода, които са навършили 16-годишна възраст, може да им бъде отказано включване в учебна дейност, съгласно действащата нормативна уредба в Република България, според която те не подлежат на задължително обучение. Отказът е съобразен с поведението и мотивацията на лицето, наличието на системно нарушаване на училищната дисциплина и установените правила и норми в местата за лишаване от свобода, възникването на психологическа несъвместимост, конфликти с учители/служители или осъдени, обвиняеми и подсъдими, или наличието на други важни съображения, свързани с ресоциализацията, безопасността и сигурността в местата за лишаване от свобода. По този начин ГДИН осъществява контрол върху поведението на осъдените за ограничаване на възможността да извършват други престъпления и да причиняват вреди, както и осигурява условия за поддържане на физическото и психическото здраве на осъдените и зачитане на правата и достойнството им, включително на служителите и учителите.

При отказ за включване в учебна дейност от страна на ГДИН на навършилите 16-годишна възраст лишени от свобода, съгласно т. 54 от Правилата, те се запознават срещу подпис. Отговорите сами по себе си не съдържат задължителните белези на индивидуален административен акт, посочени в чл. 21 от Административно-процесуалния кодекс (АПК) и с тях не се определя превод в друг затвор, за който следва да бъде издадена заповед по реда на чл. 62, ал. 1 ЗИНЗС, която съгласно ал. 3 на същата разпоредба подлежи на оспорване по реда на АПК. Дейността на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е свързана с изпълнение на наказанията,

наложени от съдилищата с влезли в сила съдебни актове, както и с изпълнение на мярката за неотклонение задържане под стража, взета по реда на Наказателно-процесуалния кодекс, и осъществява прякото ръководство и контрола върху дейността на местата за лишаване от свобода. Предвид това ГДИН е отговорна за лицата, които предоставя за включване в учебна дейност и извършва подбор при стриктно спазване на разпоредбите на чл. 8, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование, съгласно който училищното образование е задължително до навършване на 16-годишна възраст.

Уведомяваме Ви, че през 2019 г. предстои Правилата за условията и реда за образование, обучение и квалификация на лишените от свобода, обвиняемите и подсъдимите, настанени в места за лишаване от свобода да бъдат преразгледани от експертна работна група, съвместно с директорите на училищата.

- Да се организира обмяна на опит на социални и пробационни служители в Англия с цел актуализиране на методиката за оценка на риска, създаване на допълнителни критерии и административен ред при предсрочно условно освобождаване и последващо създаване на кръг от служители със степен на обучаващи.

В затворите в България се използва адаптирана оценка на риска от рецидив и вреди (OASys). Тя се основава на пилотна версия, разработена във Великобритания през 2000-2001 г. Извършена е основна преоценка (OASys – Хауърд, Кларк и Гарнъм, 2002), чрез която са направени изменения по отношение на показателите за оценяване, задаването на точковия бал, както и на определянето на общата оценка. Тя представлява комплексна оценка на даден правонарушител и съдържа 14 раздела, всеки от които се отнася до различен фактор свързан с правонарушението и чрез които се набира информация. Тя е разработена на базата на проучвания, които показват, че поведението в миналото е най-показателно за определяне на бъдещото такова. За да е включена всяка една точка в OASys, тя отговаря на следните критерии:

- да бъде свързана с риск от повторно осъждане;
- да бъде свързана с риск от увреждане;
- да бъде отключващ фактор за други оценки и/или цели в бъдеще.

Получаването на обобщената оценка за риска от рецидив представлява математически алгоритъм, съгласно който всяка точка е с определена тежест.

Тя има значение за редуцирането на стойностите при получаването на крайната оценка за всеки раздел. Предвид това промяна на методиката може да бъде направена след извършването на необходимите изследвания и последващите анализи по всеки един раздел и апробирането им за определяне на ролята им за отчитане на вероятността от рецидив и вреди. Реализирането на тази дейност изисква събирането на достатъчно количество емпиричен материал и обработването му до получаване на един краен актуализиран вариант на методиката от експерти в областта. В тази връзка ще бъдат предприети необходимите мерки за сътрудничество с международни специалисти, с цел създаване на нова или актуализиране на настоящата, създаване на допълнителни критерии и административен ред при предсрочно условно освобождаване и последващо създаване на кръг от служители със степен на обучаващи.

Относно работата полагана от лишените от свобода, то тя е подробно засегната в ЗИНЗС и ППЗИНЗС и работи добре, като на този етап не е необходимо да се правят законодателни инициативи. Лишените от свобода полагат доброволен или платен труд и не се принуждават насила да работят. Напротив дава им се възможност да избират вида работа в зависимост от свободните работни места и те могат да откажат полагането на труд.

Според наличните ресурси и условия общата визия на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е насочена към обединяване в общи сгради на арести, Районни служби „Изпълнение на наказанията“ и Областни служби „Изпълнение на наказанията“. На местата, където арестите не отговарят на европейските изисквания и има затвори, след извършване на необходимите преустройства, същите ще бъдат преместени на територията на съответния затвор.

За останалите арести продължава да се търси решение за ремонт или изграждане на нови такива в съответните градове.

Продължава изграждането на арест на територията на затвора – Стара Загора, като в момента ремонта е на финален етап. Предстои откриване през настоящата 2019 г. След неговото преместване, административно ареста ще премине към затвора.

Имало е процедури по обжалване на обществената поръчка за извършване на строително-монтажни работи за изграждането на нов арест в затвора гр. Сливен, като това е забавило изпълнението и същите са стартирали през 2018 г. Предстои откриване през настоящата 2019 г.

В арестите при ОСИН - София провеждането на телефонни разговори е регламентирано със заповед № Л-2036/28.11.2018 г. на началника на ОСИН гр. София, на който главния директор на ГДИН е делегирал права по чл. 13, ал. 3 от ЗИНЗС. Съгласно цитираната заповед и на основание т. 59 от Заповед

Л-4102/06.10.2016 г. на главния директор на ГДИН за вътрешния ред в арестите, началника на сектор „Арести” – София е определил реда за тяхното провеждане.

Свижданията в арестите се провеждат в зависимост от техните специфични особености – разположение, капацитет, натовареност, личен състав и условия. За всеки конкретен арест е регламентирано провеждането на свиждане със заповед от съответния началник, като стриктно се спазва законовия минимум от две свиждания на месец.

С оглед гореизложеното, считам че са взети необходимите мерки, относно направените препоръки в Доклада на Националния превантивен механизъм при посещения в местата за лишаване от свобода и на този етап не е необходимо да бъдат извършвани изменения в нормативната уредба.

МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

ПЕЦКА ИЧЕВА